

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 29 november 2022

Saken

Bosättning

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämndens avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § tredje stycket studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om studiemedel för studier i Storbritannien med start den 3 oktober 2022. – NN bifogade handlingar från lärosätet.

CSN skickade en skrivelse till NN, där CSN anförde bland annat följande. NN har i ansökan lämnat uppgifter om att hon har bott i Sverige. Detta stämmer dock inte då hon inte har studerat gymnasiet i Sverige. Att vara folkbokförd är inte att vara bosatt i Sverige. NN har dessutom studerat i England 2020/2021, det framgår också av intygen att hon började programmet vårterminen 2021. För att CSN ska kunna utreda om hon uppfyller kravet på bosättning behöver CSN fler uppgifter om hennes bosättningstid i Sverige och utomlands. Om NN har bott i Sverige behöver hon styrka sin bosättning, med exempelvis kontoutdrag.

NN inkom med en skrivelse där hon anförde bland annat följande. Båda hennes föräldrar är bosatta i Sverige. Hennes mamma lever på egna förmögenheter. Hennes pappa är anställd och arbetar i Sverige, vilket han har gjort under en längre tid. Hon har bott hos sin pappa sedan hon var 15 år. När pandemin började 2020 så började hon studera på college i Leicester, men hade dygnsvilan i Sverige, eftersom studierna var på distans på grund av pandemin. Hon bodde då hos sin pappa. Den utbildningen slutade sommaren 2021 och därefter kom hon in på en universitetsutbildning i Storbritannien som hon nu studerar på. Största delen av studierna har hon varit i Sverige men under obligatoriska moment i studierna var hon i Storbritannien.

CSN skickade åter en till begäran om fler uppgifter i vilken CSN anförde bland annat följande. NN behöver skriva vilka år hon har bott i Sverige och vad hon haft för sysselsättning i Sverige. Hon behöver också skriva vilka år hon bott utomlands och vad hon har gjort utomlands. Hon skriver att hon bott i Sverige sedan 2020, hon behöver styrka den period med exempelvis kontoutdrag. Hon behöver också skriva från och med vilket datum hon bott i Sverige från 2020.

NN besvarade CSN:s komplettering och anförde bland annat följande. Hon flyttade hem till pappan år 2020 när det var coronapandemin och studierna var på distans. Sommaren 2020 hade hon ett sommarjobb i Stockholm och därefter fortsatte hon utbildning på distans mot Storbritannien. Hon har inga kontoutdrag som visar transaktioner i Sverige eftersom hon inte hade några pengar att spendera. Hennes pappa försörjde henne ekonomiskt under läsåret 2021/2022 och betalade hennes resor. Hon har inget i Storbritannien förutom studierna. Båda hennes föräldrar bor i Sverige. Tiden den 26 september 2017 – mars 2020 bodde hon med sin mamma delvis i Storbritannien och delvis i Sverige eftersom föräldrarna har delad vårdnad.

CSN avslag ansökan med hänvisning till att NN inte uppfyller kravet på bosättning i Sverige och till att hennes tidigare bosättning utomlands heller inte kan jämföras med bosättning i Sverige. Det framgår vidare att CSN har bedömt att det inte finns synnerliga skäl att göra undantag från kravet på bosättning. CSN anförde slutligen att NN heller inte kan få studiemedel enligt EU-rätten, eftersom hon ska studera i ett land utanför EU/EES och Schweiz och inte hindras i sin fria rörlighet inom EU samt att hon inte är barn till migrerande arbetstagare i Sverige.

NN överklagade beslutet och anförde i huvudsak följande. Hennes situation är komplicerad och synnerlig. Hon har undantag från bosättningskrav, eftersom hon började första utbildning utomlands i Storbritannien hösten 2020, vilket hon fick studiemedel för. När hon började utbildningen så klassades Storbritannien fortfarande som EU-land. Efter avslutad utbildning fortsatte hon studera i samma land och på samma ort men fick avslag på ansökan. Hon förstår inte varför. Hon blir bestraffad för att hon studerar utomlands trots att hon var i Sverige under lockdown och följde reglerna under hösten 2020. Hon tycker att beslutet ska ändras. Att hon inte fick studiemedel läsåret 2021/2022 var felaktigt. På grund av det ser hon tydligt synnerliga skäl att hon ska betraktas som en person som har fullföljt studier i Storbritannien från hösten 2020, då Storbritannien rättsligt betraktades som ett EU-land, fram tills idag.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet och anförde bland annat följande i ett yttrande. Då den studerande påbörjade gymnasiestudier i Storbritannien läsåret 2020/2021 så beviljades hon studiehjälp (studiebidrag) för gymnasiestudier, inte studiemedel. Detta då studiemedel kan beviljas först från vecka 27 det år man fyller 20 år. Hon ansökte om studiemedel inför att hon skulle påbörja en ny utbildning för högre studier hösten 2021, men den ansökan avslogs då på grund av att hon inte bedömdes uppfylla bosättningsvillkoret. Hon har därmed inte påbörjat någon utbildning med beviljat studiemedel innan januari 2021 och kan då inte uppfylla undantaget från bosättningskravet utifrån EU-rätten.

NN har fått tillfälle att komma in med synpunkter med anledning av CSN:s yttrande, men hon har inte hörts av.

Därefter inkom CSN, genom dess rättsavdelning med ett tilläggsyttrande av vilket framgår bland annat följande. NN studerade på gymnasial nivå i Storbritannien under läsåret 2020/2021. Hon beviljades studiehjälp för dessa studier. På grund av pandemin bedrevs studierna på distans enligt uppgift från NN. Bestämmelsen i 5 kap. 6 § socialförsäkringsbalken är därför inte tillämplig. Enligt ansökan och inskickat underlag påbörjades NNs studier, som hon söker studiemedel för, den 3 oktober 2022. Den aktuella femårsperioden är således den 3 oktober 2017 – 2 oktober 2022. För att kunna bli beviljad studiemedel för sina studier måste NN göra sannolikt att hon varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under denna tid. NN har lämnat olika och delvis motsägelsefulla uppgifter om sin bosättning i Sverige under aktuell tid. Hon har uppgett att hon kom till Sverige i mars 2020 och att hon bott hos sin pappa sedan dess. Enligt uppgift från Skatteverket invandrade NN till Sverige den 1 juni 2020. Enligt uppgift från NN i hennes ansökningar om studiemedel både för läsåret 2021/22 och för nu aktuellt läsår bedrivs emellertid hennes utbildning på De Montfort University inte på distans. Utbildningen är en utbildning inom sjukvården och innehåller praktik vid sjukhus. NN har uppgett till CSN att hon varit i Storbritannien när hon haft intensiva perioder eller när hon haft praktik på sjukhus. I samtliga ansökningshandlingar som NN lämnat in till CSN anges att hon har ett brittiskt mobiltelefonnummer. NN har inte kunnat visa något underlag som stöd för att hon faktiskt befunnit sig i Sverige och ska ses som bosatt här i en sammanhängande period om två år sedan oktober 2017. Sammanfattningsvis finner CSN att NN inte gjort sannolikt att hon varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under perioden den 3 oktober 2017 – 2 oktober 2022. Det kan också påpekas att för det fall NN studier i Storbritannien de facto bedrivs på distans berättigar de endast till studiemedel om det finns synnerliga skäl för det, eftersom Storbritannien är ett land utanför EES. Det utträdesavtal som förhandlats fram mellan EU och Storbritannien innebär i studiestödshänseende bl.a. att en studerande som påbörjat studier med studiemedel i Storbritannien före den 1 januari 2021 ska prövas för rätt till studiestöd utifrån att Storbritannien är ett land inom EU/EES. En studerande som däremot påbörjar studier med studiemedel i Storbritannien efter den 31 december 2020 ska prövas för rätt till studiestöd utifrån att Storbritannien är ett land utanför EU/EES. Det är alltså studiestarten med studiemedel som är avgörande för om studierna ska betraktas som inom eller utanför EU för den studerande. Vid prövningen av bosättningskravet innebär detta att en studerande som påbörjar studier med studiemedel i Storbritannien efter den 31 december 2020, endast kan omfattas av EU-rätten vid prövningen av bosättningskravet om hen har en förälder som är migrerande arbetstagare i Sverige. NN bedrev inte studier med studiemedel i Storbritannien före den 1 januari 2021. Ingen av hennes föräldrar är migrerande arbetstagare i Sverige. Hon omfattas därför inte av EU-rätten vid prövningen av bosättningskravet. NN bedrev studier med studiehjälp i Storbritannien före Storbritanniens utträde ur EU. Hon beviljades emellertid studiehjälp utifrån det nationella regelverk som gäller för studiehjälp för studier utomlands och någon prövning av hennes samhällsintegrering i Sverige gjordes inte. NNs invändning i denna del kan således inte beaktas. För att det ska anses föreligga synnerliga skäl att göra undantag från bosättningsvillkoret krävs att det finns synnerliga ytterst speciella omständigheter. Vad som framkommit i här aktuellt ärende utgör inte

synnerliga skäl att frångå bestämmelsen om bosättningskrav. CSN anser inte att NN gjort sannolikt att hon varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren. NN kan heller inte härleda rätt till studiemedel i Storbritannien ur EU-rätten. Det föreligger inte synnerliga skäl att frångå bestämmelsen om bosättning. CSN anser därför att överklagandet ska avslås.

NN har fått tillfälle att komma in med synpunkter med anledning av CSN:s tilläggsyttrande, men hon har inte hörts av.

Av handlingarna i ärendet framgår att NN beviljades studiehjälp för studier i Storbritannien läsåret 2020/2021. Det framgår även att CSN avslog NNs ansökan om studiemedel under samma läsår med hänvisning till att studiemedel inte kan beviljas före vecka 27 det är man fyller 20 år.

Författningsbestämmelser

Svenska nationella bestämmelser

Av 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen (1999:1395) framgår att studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige (utlandsstudier) om den studerande under de senaste fem åren har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år.

I 12 kap. 6 § CSNFS 2001:1 anges följande. Det krav på bosättning som anges i 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen gäller inte för en person som

1. uppfyllde bosättningskravet när han eller hon började sina utlandsstudier med studiemedel enligt studiestödslagen eller med utbildningsbidrag för doktorander, och
2. fortsätter att läsa med sådant stöd utan uppehåll.

I 12 kap. 6 a § CSNFS 2001:1 anges att kravet på bosättning inte gäller för en svensk medborgare som bosatt sig i utlandet på grund av sjukdom om han eller hon tidigare har varit bosatt i Sverige.

I 12 kap. 6 b § CSNFS 2001:1 anges att om det finns synnerliga skäl lämnas studiemedel även om den studerande inte uppfyller kravet på bosättning i 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen.

EU-rätten

Prövningen enligt EU-rätten görs utifrån utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU, Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF), Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen, Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG om unions-medborgare och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier samt praxis från EU-domstolen.

Överklagandenämndens bedömning

När det gäller frågan om NN uppfyller bostättningskravet enligt de nationella bestämmelserna konstaterar Överklagandenämnden att enbart den omständigheten att någon är folkbokförd i Sverige inte medför att han eller hon kan anses vara bosatt i Sverige i den mening som avses i studiestödslagen, utan det måste i stället fastställas om den studerande har sin egentliga hemvist i Sverige, jfr Överklagandenämndens avgörande dnr. 2020–05575.

Nämnden bedömer därmed i likhet med CSN att det inte är visat att NN varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren som föregått studiestarten i Storbritannien. Förutsättningar för undantag från kravet på bosättning enligt 12 kap. 6 – 6 a §§ CSNFS 2001:1 har heller inte framkommit. För att NN ska kunna beviljas studiemedel för studier i Storbritannien krävs därför att det finns synnerliga skäl. Sådana synnerliga skäl har, enligt nämndens mening, inte framkommit.

När det gäller frågan om NN omfattas av utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU gör Överklagandenämnden följande bedömning. Storbritannien lämnade EU/EES den 31 januari 2020 och genom det utträdesavtal som förhandlats fram mellan EU och Storbritannien innebär det i studiestöds-hänseende bland annat följande. En studerande som påbörjat studier med studiemedel i Storbritannien före den 1 januari 2021 ska prövas för rätt till studiemedel utifrån att Storbritannien är ett land inom EU. En studerande som påbörjar studier i Storbritannien efter den 31 december 2020 ska prövas för rätt till studiemedel utifrån att Storbritannien är ett land utanför EU.

I ärendet är klarlagt att NN tidigare beviljats studiehjälp för gymnasial nivå i Storbritannien under läsåret 2020/2021. Hon ansökte därefter om studiemedel för eftergymnasiala studier höstterminen 2021, som CSN avslog på grund av att hon inte bedömdes uppfylla bosättningsvillkoret.

Överklagandenämnden har i tidigare vägledande avgörande, dnr. 2022-00330 uttalat följande. Enligt utträdesavtalet bedöms pågående studier som studier inom EU/EES även efter utträdet har som det får förstås sin grund i att den enskilde inte ska förlora en rättighet som den redan innan utträdet uppburit på grund av EU-rätten. Det bör då enligt Överklagandenämndens bedömning vara fråga om rättigheter knutna till en sammanhållen utbildning eller liknande där avbrott i studierna kan förklaras av omständigheter den enskilde inte kunnat råda över. Det kan inte tolkas så långt att enbart det förhållande att någon inlett en utbildning innan utträdet medför att denne har rätt till studiemedel vid övergång till annan utbildning utan anknytning till den påbörjade.

I detta fall har NN inte förvärvat någon rättighet i fråga om studiemedel innan Storbritanniens utträde ur EU och hon omfattas därmed redan på den grunden inte av utträdesavtalet. Den omständighet att hon beviljats studiehjälp för studier innan utträdet kan inte leda till en annan bedömning.

Som framkommit ovan avser NN inte att bedriva sina studier inom den Europeiska unionen. Nämnden finner därför att hon inte hindras att utnyttja sin fria rörlighet inom unionen enligt artikel 21 FEUF. NN kan mot denna bakgrund heller inte härleda rätt till svenskt studiemedel ur EU-rätten. Överklagandet ska därför avslås.

Robert Dalman

Anni Tuliv

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Jessica Levin, och Helena Söderberg.

Föredragande: Anni Tuliv

Kopia till CSN och CSN:s rättsavdelning